

Odpravimo osmo šibo božjo!

predzadnji številki smo napisali nekaj trpkih, pa resničnih in vpoštevanih vrednih besed o našem uradnjakstvu. Zavedamo se, da bi bilo potrebno še mnogo pisanja in še bolj krepkih satir na to grdo zadevo.

Toda ni dosti pisati samo satire in osvetljevanja vse primere, ki se dogajajo na tem področju. Morda bi bolj ko pisanje samo pomagalo navajanje krivičnih primerov uradnjakstva, ki je povzročilo ogromno škodo ne samo posameznikom, temveč tudi vsemu narodu. A to bi bilo delo, za katero bi morali porabiti več časa. Tudi ni naš namen očistiti in obtoževati, temveč hočemo povedati, kaj je po našem potrebnost storiti, da bi se odpravili vsaj izrasti uradnjakstva pri nas in da bi nastopilo hitreje in pametnejše reševanje spisov v naši upravi.

Zlasti nas zanima vprašanje o kompetenčnih, pristojniških sporih. Zaradi teh sporov zastaja vse delo, ljudje ne pridejo niti do pravic niti do miloščin, prizadevi trpe škodo, ki se veča iz dneva v dan, ker sta si dva urada v laseh, pa ne zaradi tega, ker bi kdo posegal na delovno področje drugega, temveč samo zaradi ljube lenobe, to je zaradi tega, ker bi se uradniki najraje rešili spisov, ki jim pridejo na mizo.

V današnjih časih so kompetenčni spori, v kolikor ni res zanje stvarne potrebe, nekaj povsem nepotrebnega. Kdor je kompetenten, pristojen za reševanje kake zadeve, naj to pove takoj, ne pa da mu mora šele kdo drugi povedati, kaj je njegovo delovno področje. Vemo sicer, da si v današnjih časih ne upa noben urad lastiti si več pristojnosti, kakor je nujno potrebno, če zaradi ljubele miru ne. Toda nekdo pač mora prevzeti odgovornost za vsako zadevo in zato ne sme čakati šele pritiska razmer ali pa pritiska od zgoraj. Če nekdo za to in to ni kompetenten, ali če se nima za pristojnega, naj to takoj pove, ne pa da študira to mesec ali več dni (primer: neki urad je za neko vlogo potreboval skoraj dva meseca ali točno 56 dni, preden jo je oddal drugemu uradu z izgovorom, češ da ni pristojen). Nam navadnim ljudem se pa ta pot uradnega polža le zdi nekoliko preveč polževa!

Druga stvar: pot raznih aktov, ali boljše čas njihovega potovanja od pisarne do pisarne. Znani so nam primeri, ko je spis potreboval za pot iz enega oddelka v drugi po štirinajst dni, še celo več, ne da bi bil prvi urad izpremenil vsebino akta za besedico, kaj šele da bi bil spremenil kaj njegovega pomena.

Pa še naprej: dano je pooblastilo, da se nekaj naredi; in to celo pismo pooblastilo. Toda uradnjakarsko srce ne more ali noče razumeti, da bi bilo moči komu ustreči ali pomagati kar tako na lepem in gladko, temveč tuhta še naprej, po kakšnem paragrafu se ljudem ne bi ustreglo, kajti paragrafi so vendar za to tu, da ljudem nagajajo, ne pa da jim pomagajo do pravic ali do miloščin. To je res »pravilno« poimovanje paragrafov, ki niso življenje!

Da bi se uradovanje pospešilo, bi morali uradniki na važnejših mestih sami prevzeti del odgovornosti. Tako pa mora spis čakati dneve in dneve na prezaposlenega vodjo urada, da ga podpiše, kar bi lahko opravil kdo drugi, recimo najstarejši uradnik v uradu ali oddelku. Vrhovi naše uprave, zlasti pa predsednik sam, so sploh preobremenjeni s podpisovanjem in poslušanjem poročil, kar jim jemlje pre mnogo dragocene časa, ker nihče ne vzame nase niti trohice odgovornosti. Podpisovati morajo stvari, ki so tako malenkostne, da bi jih lahko brez škode podpisal vsak ukazni uradnik. Zato zaradi preveč drevja ne morejo videti gozda, delo, zlasti odprava aktov pa zastaja. Zaradi tega je nujno potrebno, da se uradništvu naloži več odgovornosti s tem, da bo samo podpisovalo akte, ki niso tako važni, da bi jih morali podpisovati višji.

Natolno bi se moralo sploh dati določilo, da se mora vsak akt rešiti najkasneje v treh dneh, ker drugače se itak reši sam ... če namreč predlog leži; zakaj lahko se zgodi, da leži lahko do smrti prizadetega, ali pa sploh nima več pomena, ko je rešen, ker si je življenje medtem že samo izsililo rešitev.

Da bi se uradovanje pospešilo, je treba dalje odpraviti nepotrebne instance, ki rešitev samo zavlačujejo. V mislih imamo urad ali komisijo, ki je tu zgrešeno, da pregleda, kar mu pošljejo drugi oddelki v odobritev. Pri tem pa ta urad sam nima niti strokovno usposobljenih ljudi, da bi stvar pregledali, nima pa tudi z njo nič opraviti. Pa se zgrešeno, da zadeva obleži pri njem, ker manjka v motivnem poročilu neke statistike. Da bi se vsaj stvar rešila hitreje, zahteva urad od onih, ki so stvar predlagali, naj mu zberejo — v današnjih razmerah! — statistiko deset let nazaj, lepo po vprašalni poli, ki jo pošlje. Kakor da je statistika za deset let važnejša ko življenje, ki nujno za-

Die »Glaubensfreiheit« unter OF in Oberkrain. — »Svoboda vere« pod OF na Gorenjskem. Pogled na razstreljeno cerkev v Poljanah nad Škofjo Loko. (Glej članek na strani 3.)

Stalinova doslednost v besedah in dejanju

Prav poučno in koristno je, če človek primerja Stalinove govore z dejansko politiko, ki so jo vodili kremeljski oblastniki v preteklih treh in pol letih.

Stalin ne sodi med politične veljake, ki radi govorijo. Nastopa le ob posebnih priložnostih, pa še takrat si prizadeva, da bi kolikor moč na kratko opravil. Zato si človek njegove govore bolje zapomni kakor dolge Churchillove in Rooseveltove izjave. Kdor malo in kratko govori, se po navadi ne zapleta v naprotja, kakor tisti, ki čisto nastopa ter na dolgo in široko razprada. Zato je tudi v Stalinovih govorih manj nasprotij kakor v Rooseveltovih in Churchillovih. Prav zaradi tega pa človek tem jasneje vidi, kako so Stalinu besede le sredstvo, s katerim skriva svoje resnične mišlj. Politični cilj je za kremeljskega oblastnika od vsega početka ostal isti. V govorih pa vedno odkriva samo korak, ki ga ima pravkar za seboj, ter korak, ki ga namerava napraviti, da bi dosegel do svojega končnega cilja.

Začelo se je že z njegovim prvim vojaškim govorom, ki ga je imel 3. junija po moskovskem radiu. V njem samo poudarja, da se je sovjetska Rusija morala odločiti za obrambno vojno, ter zavrača vse namere, ki bi bile po svetovni oblasti ali svetovni revoluciji, češ da so to le sovražnikova natolcevanja.

Angleži in Amerikanci, ki jih je že misel na vojaško zvezo s sovjetsko Rusijo vse pretresla, so začeli Stalina spoznavati kot miroljubnega, krotkega moža, ki jim je znova zatrjeval, da nima prav nobenih napadalnih načrtov. Ko pa je sovjetski oblastnik zagovarjal nenapadno pogodbo, ki sta jo sklenili sovjetska Rusija in Nemčija polet 1939, mu je ušlo odkrito priznanje, da je pogodbo z Nemčijo podpisal, ker je hotel pridobiti časa, da bi lahko v miru dopolnil sovjetsko oborožitev.

Podoba krotkega Stalina je Angležem in Amerikancem še jasneje stopila pred oči v naslednjem govoru, ki ga je imel Stalin 6. novembra 1941 ob 24. letnici

boljševiške revolucije. V govoru se je skliceval in rotil duha Puškina, Tolstaja in Čajkovskega. V rokah je držal zastavo branilca ruske domovine. Dejal je:

»V nasprotju s Hitlerjevo Nemčijo vodi Sovjetska zveza pravično vojno za svobodo. Zato jo morajo v tej vojni podpirati vsi ljudje v Veliki Britaniji in Ameriki že z notranje navedene dolžnosti. Nikdar nismo in nikoli ne bomo imeli namena, da bi našo voljo in vladavino vsiljevali drugim slovanskim ljudstvom v Evropi ali drugim evropskim narodom.«

Ko je Stalin to govoril, se je komaj dobro posušilo črnilo na listini, ki sta jo v Moskvi podpisala lord Beaverbrook in ameriški zastopnik Harriman in v kateri sta se Velika Britanija ter Amerika obvezali, da boeta sovjetski Rusiji pošiljali znatne množine vojnega blaga vseh vrst. Ker je moral računati na te zavezniške dobave, je pač imel dovolj razloga, da se je potajil ter narodoma, ki sta mu obljubila tako veliko pomoč, natvezil pomirjujoče izjave.

A ne samo Angleži in Amerikanci je hotel Stalin v tem času preleptiti, marveč tudi Nemčijo. V njegovem dnevnem povelju sovjetski armadi od 23. februarja 1942 beremo tole: »V tujem tisku včasih zatrjujejo, da hoče rdeča armada nemško vojaško silo ne samo premagati, marveč da na tihem kuha načrt, kako bi iztrebila vse nemško ljudstvo ali vsaj nekatere dele. To je seveda bedasto čevkanje, s katerim hočejo obrekovati rdečo armado. Rdeča armada nima takih norih ciljev. Dobro namreč razločujemo med Hitlerjem in med nemškim ljudstvom. Zgodovina uči, da politične vladavine nastajajo ter izginejo, a da narodi ostanejo.«

To misel je znova poudarjal 6. novembra 1942. V tem govoru je dejal: »Nadaljevali bomo boj, dokler ne bo zadnji nemški vojak izginil z ruskega ozemlja. Nimamo pa namena uničevati sleherni organizirane nemške moči v Nemčiji sami. Vsak pameten človek ve, da je to prav tako nemogoče, kakor je

nemogoče uničiti sleherni organizirano moč v Rusiji.«

V dnevnem povelju dne 23. februarja 1943 pa še dopolnjuje: »Rdeča armada je armada za obrambo miru in prijateljstva z drugimi narodi. Ni bila ustanovljena, da bi zavojevala tuje dežele, marveč samo zato, da bi branila moči Sovjetske zveze. Rdeča armada je vselej spoštovala pravice drugih narodov.«

Poletje 1943 je Sovjetom prineslo prve velike vojaške uspehe: Nemci so se morali umakniti. Zdaj je Stalin prvič prišel do vojaškega oddiha, a še zmeraj je navezan na angleške in ameriške dobave vojnega blaga. Nenehno zahteva drugo bojšče. Zdaj ne čuti več tiste bistvene odvisnosti od zaveznikov. Ve, da ga zavezniški bolj potrebujejo kakor on zaveznike. Stalin torej lahko bolj odkrito govori kakor poprej.

6. novembra 1943 je prvič omenil nekaj točk iz boljševiških vojnih ciljev. Oznail je, da se rdeča armada ne bo ustavila na mejah Sovjetske zveze, temveč da bo nadaljevala boj do osvoboditve vseh evropskih narodov: Francozov, Belgijcev, Jugoslovancev, Čehov, Poljakov in Grkov. V Evropi naj pride do novega političnega reda, ki naj Nemčijo docela izključi. Osvobodjeni evropski narodi imajo dolžnost, da zaupno sodelujejo.

V tem stavku je prikratk zapovedano, da »osvobodilci« vežejo dolžnosti do osvoboditeljev ter da jim ni na voljo dano, da bi v svojih deželah vladali in gospodarili, kakor bi sami hoteli in želeli.

Zaključno pesem pa je prinesel Stalinov govor dne 6. novembra 1944. V njem ni več več besede o tem, da bi Sovjeti vodili samo obrambno vojno, da se ne bi marali vmešavati v notranje zadeve drugih narodov, da ne bi hoteli boljševizirati drugih ljudstev in da sovjetska armada ne bi imela osvojevalnih namenov. Stalin se je žopiril kot rešenik evropske omike. Največji krvnik vseh tlačanih narodov je smel izgovarjati to neverjetno laž, ne da bi mu v Londonu ali Washingtonu ugovarjali; nasprotno: prav vneto so mu pliskali.

Poslej pa so sovjetski diplomati svoje karte precej odkrili. Poljska, slovanska sosed, je prišla pod najbolj kruti sovjetski pritisk. Balkan pa bi radi zgnatli v neko zvezo. Finska naj bi bila moskovska nasebina. Norveška pa sovjetska vrata k atlantskemu morju. Stalin eteguje roke proti Iranu, proti Dardanelam, Romuniji vsiljuje boljševiško vladno ter svojim agentom v Italiji in Franciji zapoveduje, naj skušajo preprečevati sleherni poskus, ki bi šel za tem, da bi v teh deželah prišlo do novega političnega reda, ki ne bi računal z moskovsko oblastjo. Stalin je torej slekel mehke rokavice in je zdaj na tem, da bo z oklepno železno pestjo udaril ob mizo.

Stalin ni imel posebnega truda, ko je prelepil in preigral Churchilla in Roosevelta. Celotno v dobi, ko je bil nujno navezan na pomoč svojih bogataških prijateljev, se jima ni uklonil. Pač pa sta se morala Churchill in Roosevelt ukloniti kremeljskemu oblastniku in iz leta v leto, iz meseca v mesec sta zlezla tako globoko, da si ne moreta več pomagati.

Dalje na drugi strani.

IZ VSEBINE:

Stran 1:

Odpravimo osmo šibo božjo!

Stran 2:

»Vao akupaj se minira, Mariji se da pa šus« (komunistična bogoslužna in uničevanje cerkva na Gorenjskem).

Stran 3:

Ta kri ni smela biti proflita zastoni! (Junaštva naših ranjencev in naše dolžnosti aprilo njih.)

Stran 4:

Dehenjakov sv. Nikolaj za ljubljanske stolnce.

Plačilo hlapcem

Zapisnik »Gospodarske konference SNOS«, ki so jo komunisti imeli 8. junija letos v Črnomlju, vsebuje tudi naslednjo zanimivost:

»Prejemki učiteljstva bodo urejeni od Predsedstva SNOS-a. Začasno je treba urediti stvar tako, da ne bodo n. pr. učitelji hodili od hiše do hiše, nego jim mora preskrbeti hrano v naravi proti plačilu v bonih Gospodarske komisija. Treba je skrbeti, da se vzdrži ugled narodnih vzgojiteljev ...«

Komunistični učitelj, pripadnik tistega stanu, ki je dal za OF toliko priganjavev, mora torej danes hoditi jest od hiše do hiše. Včasih smo Slovenci ta beraški način prehrane poznali samo za vaškega črednika in njegovega poganjača. Danes v »novem boljšem redu«, za katerega je toliko delal, je prišel na to sramotno osebenjkanje tudi rdeči učitelj.

Pač primerno plačilo za tiste, na rovaš katerih je Cankar že pred 30 leti napisal — »Hlapce«.

»V zemljo so se vdrl...«

Pretekli teden so naši in nemški listi poročali:

»Komunistične tolpe so odstranile angleške častnike iz zveznega štaba Mac Leana v Titovem vrhovnem poveljstvu. Več teh angleških častnikov, ki so se udeležili tolovajskega nastopa pri Babnem polju (na Notranjskem) se ni vrnilo. Kakor se je zdaj zvedelo iz soglasnih izpovedi civilnih priči in pobeglih komunistov, so te angleške častnike postrelili tolovaji VII. korpusa med nekim hudim prepričkom.«

Po zanesljivih zasebnih poročilih iz Loške doline lahko to novico dopolnimo takole:

V vasi Nadlesk, kjer so tolovaji imeli zasilno letališče, je že več mesecev bilo okoli 60 Angležev, povečini letalcev, ki so padli iz sestreljenih strojev na tolovajsko ozemlje, pa nekaj zveznih častnikov. Živeli so povsem zase in je bilo našim tolovajem strogo prepovedano iskati stika z njimi. Imeli so svojo kuhinjo ter dobivali prekrbno zase z letali. Slovenski banditi se poslanega blaga niso smeli niti dotakniti. Razmerja med tolovaji in temi Angleži je bilo krivo dejstvo, da so angleški tovariši kazali svoje zaničevanje do rdečih capinov na vse načine in ob vsaki priliki, zlasti pa, ker niso pustili, da bi jih kazali na mitingih kakor medvede. Do viška je nasprotje prikipelo ob septembrskih protikomunističnih nastopih v Loški dolini. Tedaj so tolovaji Angleže odpeljali proti Babnemu polju. Poslednič so jih domačini videli pri graščini v Koči vasi. Ko se je politični komisar, ki je te Angleže imel pod nadzorstvom, vrnil po odhodu domobranec spet v Nadlesk, so ga ljudje spraševali, kje so Angleži.

»V zemljo so se vdrl...« je odgovoril politikomisar in s tem povedal vsa resnica.

Tako je komunistično plačilo za vsakega »zaveznika«, pa naj bo to tudi Anglež, ki še danes ne verjame, da je Katin ali Jelendol rešnica, ter misli, da bo za pomoč, ki jo daje boljševizmu v tej ali oni obliki, dobil v povračilo kaj drugega — kakor strel v tilnik ...

»Varšavski pustolovec«

Zadnji, ki je v mednarodnem rdečem zboru pljunil na izdane in žrtvovane varšavske upornike, je »Ljudska pravica«, glasilo Komunistične partije Slovenije. Pod naslovom »Predaja varšavskih pustolovcev« piše:

»Varšavski uporniki, ki jih je poglaval v boj pustolovska politika poljske vlade, so prenehali z borbo in se predali Nemcem. Se pač zavedajo, da jim Nemci ne bodo skrivili lasu na glavi.«

Iz te pasje kardeljščine bi se dalo torej sklepati, da so varšavski zapejanci naravnost uprli boljševikom; da niso poglali sebe in svoje prestolnice v samomor na poziv sovjetske postaje »Kosciuszko« ter ob hujšanju »poljskega odpora« v Lublinu, marveč na zapoved iz Berlina.

Če je kaj na svetu krvavo in nemoralno pustolovstvo, potem je pustolovstvo to nemoralno preobračanje resnice, kakor si ga morejo dovoliti le sestranski priksledniki boljševiške taktike, kakor so Kardin ali njegovi.

In še nekaj. Če so že označili vstajo v Varšavi za pustolovstvo, potem so nehote povedali resnico, da je pustolovstvo vsak upor, ki so ga sprožile taktične potrebe Sovjetov. Torej tudi Osvobodilna fronta!

Pisma nam in vam

Pisma nam in vam

11. novembra smo na tem mestu prinesli pismo neke gospodinje, ki je med drugim v svojem sestavku napisala, da je iz zanesljivega vira zvedela, da bi peki radi po svojem združenju dosegli od uprave Prehranjevalnega zavoda, da bi dobili vso moko za vse prebivalstvo sami.

Na to pismo smo zdaj dobili od Združenja trgovcev prošnjo, naj priobčimo popravek, kar z ozirom na dejstvo, da je prav, če je javnost tudi od strani Združenja trgovcev obveščena, kako je s to stvarjo, radi storimo. Popravek se glasi:

Uredništvu »Slovenskega doma«!

»Podpisano Združenje trgovcev Ljubljanske pokrajine Vam s tem vljudno sporoča, da zgoraj navedeno ne odgovarja dejstvu, da je neresnično, ker niti sindikat pekov, ki je član podpisanega Združenja, niti Združenje samo ni vložilo niti take niti podobne predstavitve na upravo Prehranjevalnega zavoda. Navedeni odstavek je golo natolčevanje, ki, kakor menimo, izvira iz osebnih nasprotij do katerega člana sindikata pekov.

V vednost Vam sporočamo, da je bilo podobno vprašanje res sročeno, toda s strani samega Prehranjevalnega urada, to pa za primer, če ne bi bilo na razpolago toliko moke, da bi jo bilo vredno deliti potrošnikom, v katerem primeru bi za tiste dneve kar peki pekli kruh za prebivalstvo.

Podpisana predsednik in tajnik.

Gospod urednik!

Z velikim zanimanjem berem pisma v Vašem cenjenem listu. V predzadnji številki ste napisali o uradništvu kar uvodnik, in reči moram, da imate popolnoma prav, čeprav sem tudi sam uradnik.

Mnogi se ne morejo živeti v današnje težke čase in uradujejo kakor v najbolj mirnih dneh, ker se bojijo, da ne bi splašali s svojim »prehitrim« delom uradnega šimelna. Posebno všeč jim je, če se da kaka stvar, pa naj bo še tako nujna, zavleči. Da je od hitre rešitve vlog odvisno dostikrat zelo mnogo, to jim je kaj malo mar.

Naj navedem značilen primer (ki pa je resničen).

Učitelj N. je prišel iz internacije po 8. septembra p. l. Službeni prejemki so mu bili ukinjeni, ko je odšel v internacijo. Žena je dobivala eno tretjino moževih prejemkov. Takoj po vrnitvi je mož vložil prošnjo za ponovno nastavitve in za nakazilo prejemkov. Minili so meseci in meseci in mož še ne ve, ali bo sprejel nazaj v službo ali ne. Najhuje je pa, ker ne dobiva nobene plače. Od česa naj zdaj živi? Ako ima kaj sorodnikov, je še dobro, pa tudi sorodniki ne morejo danes vzdrževati cele družine, posebno če so odvisni od svojih mesečnih prejemkov.

GG. prizadeži uradniki, ali se zavedate, koliko krivico delate vsem tistim, ki čakajo že mesece in mesece na svojo plačo? Če pa so informacije negativne, zakaj ne obvestite o tem pravočasno prizadelega? Ali ne bi prekinjali uradnega aparata, če bi bili sami prizadeži? Ali ne veste, kako je težko čakati, če je človek brez vsakih sredstev, posebno če v današnjih težkih časih? Kdo nosi tu krivdo za zavlečevanje? Niži uradniki govorijo ne, ker ti napadno hitro rešujejo svoje spise. Taki akti se napadno ustavijo pri raznih višjih gospodih. Kaj ko bi njih enkrat pustili brez plače nekaj mesecev? Morda bi se potem malo spametovali. GG. višji uradniki sploh mislijo, da je ves svet zaradi njih tu.

Vsak urad naj, posebno denarne zadeve, hitro rešuje, informacije, ki so potrebne, naj se dostavijo v najrajšem času, pa bo vse v redu in uradništvo bo pridobilo na ugledu.

Drugo, kar me zelo boli, je surovost nekaterih uradnikov, zlasti mlajših. G. prezident je še kot župan mesta Ljubljane izdal okrožnico o vedenju uradništva, posebno glede obveščanja s strankami. Pa mislim, da je okrožnica naletela na gluha ušesa, kajti surovost uradnikov je postala še večja. Ne rečem, saj so tudi stranke sitne, včasih prav tečne, da je uradniku res težko ohraniti mirno kri (posebno če ima mnogo strank), toda silnjenjen uradnikov (ie) pri mirnih, potrpežljivih strankah je popolnoma odveč. Vsak uradnik naj se zaveda, da niso stranke zaradi njega tu, ampak on zaradi strank.

Zivimo v vojnih, težkih časih, ko morajo ljudje prenašati križe in težave vseh vrst, zakaj ne bi šli torej ljudem na roko, jim pomagali, svetlovali? Lepa beseda lepo mesto najde, pravi star slovenski pregovor.

Te vrstice sem napisal z dobrim namenom; zapišejo si jih naj za uho vsi oni uradniki, ki so že pozabili na lepo vedenje, na ljubeznivo obveščanje s ljudmi, in jim priporočamo, da naredijo še malo iz srčne kulture, ki je danes primanjkuje na vseh koncih in krajih, zlasti pa v uradih.

Vrhovčan.

Spoštovani gospod urednik!

Če ste tako prijazni, da boste priobčili spodnje vrstice, Vam bo marsikdo od nas kadilec hvaležen, ostalim pa naj bo kot prošnja, če že ne opomin.

Nas ljubitelje božje traviče je zadnja odredba zelo prizadejala. Dve cigareti na dan, kvečkemu tri, če si poročen in tvoja žena ni kadilka, to g. uradnik je za nas stare kadilce malo, skoraj nič. Pa je že tako, vojna je vojna in vsak mora malo potrpeti.

Zdaj pa je drugo vprašanje, kdaj in kako naj te tri cigarete pokadim, da me ne bo kdo videl. Zakaj videl? Zato g. uradnik, ker so nekateri ljudje takšni, da ne razumejo, da je dveh ali treh cigaret še za enega premalo, kaj šele za dva. Kamorkoli prideš v javni lokal, ali pa na

„Vse skupaj se minira, Mariji se da pa šus...“

Komunistična bogoskrunstva in uničevanje cerkva na Gorenjskem

Ker so komunisti pri svojem delu sprevideli, da ni dobro, če tudi na zunaj kažejo sovraštvo do vere in vsega, kar je zvezano z njo, so v OF spremenili taktiko in govorili, da so za »svobodo vere«. To se je dogajalo na Gorenjskem in se sedaj dogaja na Gorenjskem. Obkleli so ovčje kožuhe, da bi ljudi preslepili in postali namah celo pobožni. Ljudem dopovedujejo, da niso proti veri; da spoštujejo vse,

vadljali rablji za Kristusovo suktnjo. Med pogajanji je rekel Tramušev:

»Vse skupaj se minira, Mariji se da pa šus! Se bo pa še ona zvrnila.«

S temi bogokletnimi besedami je bila usoda Marijinega svetišča zapčatena. Kmalu je zagrmelo.

Vas je bila »osvobojena«, »okupator«, ki ga ni bilo, pregan, samostan pa močno porušen...

sko po odmerjene zemlje življenje, verovali so zemljo kot najdražji zaklad; ljubili so jo, zanj trpeli in umirali.

Ta mir in to srečo Poljancev je zdaj skalila komunistična druhal, ki je hotela tudi v Poljanski dolini ustvariti svoj paradiz.

Dolgo so se že potikale po dolini roparske in morilske tolpe, na stotine zavednih slovenskih ljudi je moralo bežati pred rdečimi morilci, da so si

Toloveji so začeli napadati postojanko od blizu, od daleč pa so neprestano obsipavali vas z granatami.

Najprej so hoteli »osvoboditi« krasno poljansko cerkev. Zato so jo pri glavnih vratih minirali, vendar ni eksplozija naredila posebne škode. Ker so bila vsa cerkvena vrata zaklenjena, niso mogli komunisti vdreti v cerkev, zato so vrata začeli najprej sekati s sekirami. To delo so opravljali gotovo več ko pol ure. Mnogi prisilni mobiliziranci so pri tem delu jokali, a z njimi pa so stali komisarji z revolverji in vpili nad njimi:

»Hudič farški, sekaj, podiraj, če ne ti bom s kroglo razdrobil glavo! Ti bomo že počasi izbili iz tvoje duše vso farško navlakole«

S sekirami niso mogli opraviti dela, zato so šli po krampe in začeli s temi razbijati cerkvena vrata. Vendar tudi tako ni šlo. Zato so pod vsak prag postavili mine, da so se podrla vrata in podboji. Sedaj so imeli prost vhod v cerkev.

Nihče ne more popisati, kaj so zdaj začeli komunisti v cerkvi.

Ko so vdrl v cerkev, se je začelo razbijanje vse vprek. Najprej so začeli streljati s puškami in brzostrelkami v svetnike in podobe križevnega pota. Nato so vse svetnike pometali z oltarjev na sredo cerkve in s puškami kopiti razbili podobe križevnega pota. Vse spovednice, ki so bile v cerkvi, so s krampi in sekirami razsekali, orgle, ki so stoletja igrala Bogu v čast in ljudem v uteho, so uničili; krasno prižnico, s katere so Poljanci stoletja poslušali božjo besedo, so podrli; cerkvene klopi, ki so bile vse razljane, so razsekali in delno požgali.

Ko so svoje zločinsko delo v cerkvi opravili, je šel nek komisar na oltar, pograbil tam kip Kristusa Kralja in ga z vso togoto vrgel sredi cerkve na ruševine oltarjev.

Ko so vse to razbili, so takoj začeli iskati cerkvene posode. Vendar tega niso dobili v roke, kajti dobri ljudje so vse to že prej pospravili in skrili. Povsem pa so raztrgali več cerkvenih bender in docela nov baldahin, ki so ga Poljanci še pred kratkim kupili. Najbrž je komunističnim funkcionarjem zmanjkalo našivov za rokave, poljanski baldahin jim bo zato gotovo prav prišel...

Ko je bilo to bogoskrunsko delo končano, so komunisti navali na majhno posadko. Ker je bila noč, niso videli napadati. Zato so zažgali Anžkovo hišo, da bi v svitu goreče hiše laže opravljali zločinsko delo. Sami so povedali, da so hišo zato zažgali, da jim bodo plameni svetili pri nadaljnjem napadanju.

Junaška posadka je pa tako krepko odbijala vse tolovajske napade, da so morali proti jutru vsi zbežati.

Naslednji dan okrog polдне pa so s silovitim napadom spet pričeli. Posebno so obmetavali z minami hišo, v kateri je bila posadka. Posrečilo se jim je, da so ob štirih popoldne skozi večna vrata vrgli težko mino v hišo. Mina se je sredi veže, kjer je bilo vse strelivo, razletela. Ob tej strašni eksploziji se je hiša vsa razruhljala, smrtno žrtve pa ni bilo nobene.

Hrabri vojaki so se takoj znašli in se branili še bolj srdito. Tolovaji so neprestano »jurišali« na stavbo. Ko je posadka ob tretjem jurišu uvidela, da je obramba nemogoča, ker manjka streliva, je naredila izpad. Posrečilo se ji je, da se je prebila skozi tolovajske zasede in srečno prišla v Gorenjo vas.

Ko je bila ta hiša zavzeta, se je pričelo »osvobodilno« delo. V plamenih je zagorelo veliko poljansko župnišče, zažgali so šolo in Dolinarjevo hišo, zažgali pošto in še nekaj manjših stavb okrog cerkve.

Ko so v plamenih gorele stavbe, ki so jih Poljanci dozdali v stoletjih, so tolovaji ropali po hišah.

Komandant tolpe je bil Predmošančkov Tine (Furlan Tine) iz Predmost. Njegovi pomagači so bili: Močinkarjev Tone, Čučev Bolte iz Lomov, Pavličev Marko iz Podobena (njegov stric je komunistični sodnik dr. Kržišnik, ki je

(Dalje na 4. strani.)

Poljanska cerkev danes po »osvobojenju«

Poljanska cerkev, ena najlepših slovenskih božjih hiš nekdanj...

kar je božjega in podobno. V svoji politični »pobožnosti« so šli tako daleč, da skupaj z ljudmi molijo rožni venec, večerne molitve, pri jedi očenaš in se križajo, samo da jih ljudje vidijo in rečejo: »Ja, saj niso taki, kakor govori »Slovenski dom« o njih. Kako pa se njihova politična verna sklada z njihovimi dejanji, so zadnje čase kričeče pokazali z uničevanjem gorenjskih cerkva. Dogodki v Velesovem, rušenje cerkva v Poljanah nad Škofjo Loko in v Železnikih spadajo med najstrašnejša brezbožna dejanja komunističnih revolucij v Evropi.

Skoraj ni Gorenjca, ki še ne bi bil kdaj poromal k Mariji Velesovski. Ko si šel mimo, si se spoštljivo ozrl na starodavno svetišče, kjer je toliko ljudi iskalo zavetja in tolažbe v bridkih urah in si se pokrižal. Nikoli nisi pomislil, da bi se našel kdo iz tvoje vasi ali iz tvoje rodu, ki bi hotel to Marijino domovanje uničiti.

A vendar se je med lastnim narodom, ki mu je velesovska Marija bila stoletja varuhinja, dobila roka, ki je njen prestol hotela podreti.

8. junija 1944. je v Velesovem ležal na parih nek fant. Kakor je običaj, so vaščani mrliča »vahalice«.

V to mrliško ubranost so nenadno udarili surovi glasovi »osvoboditeljev«. Niso prišli zato, da bi zmolili očenaš za dušo pokojnika. Mrkih obrazov in z zaričljivim glasom so povedali, da bo nocoj velesovski samostan zletel v zrak.

Ljudje so se zgrozili nad pošastnim skrujenjem Marijinega svetišča in so prosili komuniste, naj tega ne store. Toda na vse prošnje so se razbojniki rogali, kakor se zna rogati tisti ki iz dna duše sovraži. Ahačič Jože, Tramušev iz Velesovega, je dejal:

»Z Marijo je tako šus.« Nato so odšli, kropilci pa so prosili Marijo, naj varuje nje in svetišče.

Razbojniki so se nato dogovarjali, kako bi najlaže in najtemeljeje uničili svetišče. Vadljali so zanj, kakor so

cesti, pa te pobara »stari« prijatelj: »Veš kaj, Tone, daj še meni eno cigareto,« ali: »prosim, daj polovico.« Teško je odreči, daš in sam nimaš. Res je usmiljenje do bližnjega krščansko delo, vendar tukajne pri cigaretah ga mi revnejši kadilci ne priznamo in naj se neha. Ti imaš tri, jaz imam tri. Pokadi ti svoje, jaz bom svoje. Jaz ne bom tebe prosil in nadlegoval, tebi mene ni potreba, pa bova ostala res še naprej prijatelja. Pa vojski, če bova ostala, ti je pa ne bom odrekel, kakor je tudi prej nisem. Toliko o nas dreterjih.

Vas pa gospodje petičniki prosimo, da v gostilni ali drugih javnih lokalih ne kadite kot Vrhovčan in ne bahajte se s svojo vedno polno dozo. Vemo, da lahko kupujete cigarete na »črni« po pet, ali še več lir in tudi nevoščljivi Vam nismo, ker nismo komunisti, ki pravijo: enakost za vse, vendar oprostite, naš skromni čut to želi.

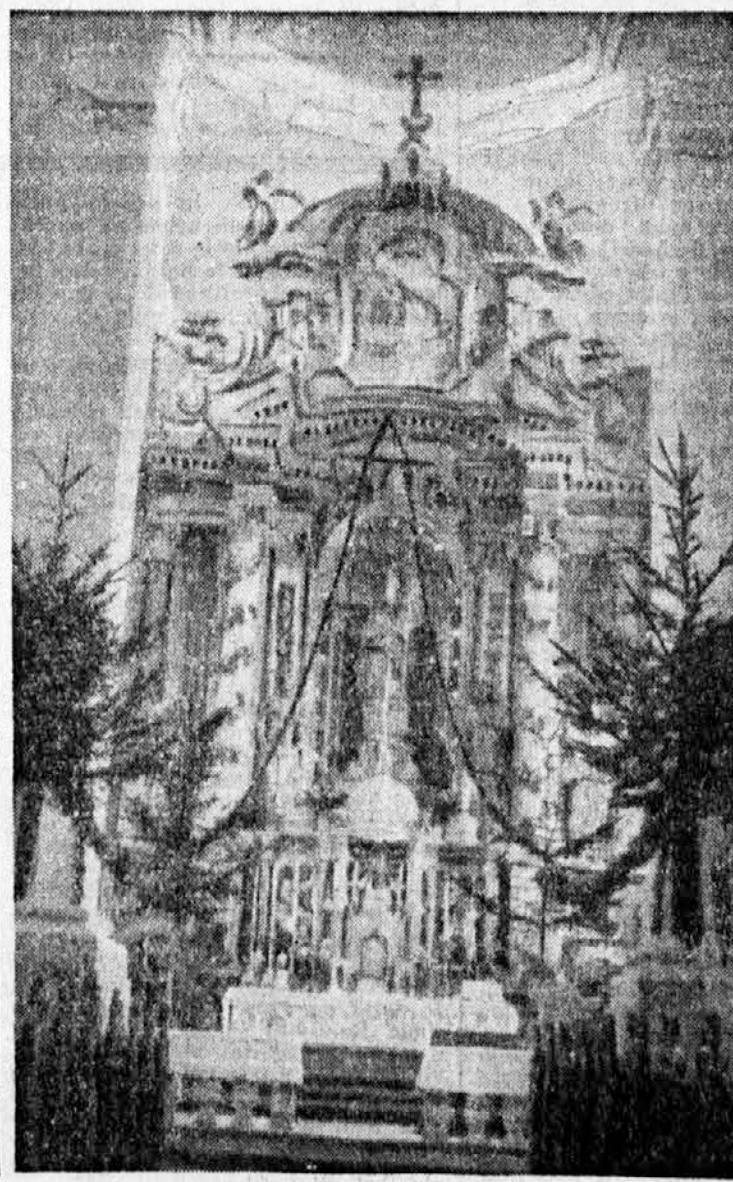
Pa z zamero ali pa brez nje! Kadilec na karte.

Kazen za to bogoskrunstvo je kmalu prišla. Teden dni nato je komunist Ahačič dejal:

»Jutri se bo pa še Marija zvrnila.«

Očitno so hoteli dokončati »osvobodilno« delo, ki se jim pred tednom dni ni posrečilo. Toda še preden so 18. junija posijali prvi jutranji žarki, so vse tri domače razbojnice podrele krogel. Ribnikar Franc, Repretov, je izdihnil brez glasu. Ahačič in Murn Janez — Kovačev pa sta pred smrtjo klicala na vso moč: »Marija! Marija!« Klicala sta v smrtini uri ime tiste, ki sta jo zdrava zasramovala in zaničevala. Vpila sta tako glasno, da so ju slišali ljudje v vas. Vsakdo si je mislil: »To je kazen božja!«

Kdo ne pozna čudovite Poljanske doline, ki je zarezana sredi med gorenjske hribe od Škofje Loke tja do Žirov. Stoletja so v tej dolini živeli Poljanci v sreči in blagru, črpali iz

Veliki oltar v poljanski cerkvi nekdanj...

Veliki oltar danes...

Ta kri ni smela biti prelita zastonj!

Lunaštva naših ranjencev in naše dolžnosti spričo njih

Prišel mi je nasproti s čudnim korakom. Ko sva se zadnjič poslovila, je bil še zdrav. Ko sem ga dobro pogledal, sem videl, da ima nogo skoraj trdo. Pristrčno sva se pozdravila in si stisnila roki. Bil je fant od fare, od sile korajžen in kadar je šla kam posebno nevarna patrola, sem ga vzel vedno s seboj.

Vprašal sem ga, kje jo je dobil.

»Bil sem na Lavrici. Sedel sem v gostilni. Na mah zaslišim streljanje. Mislim, da je kaj navadnega. Kar zaslišim glas: »Komunisti!« Hočem skočiti ven, pa sta že bila na vratih dva rdeča s strojnicami. Udaril sem po naperjenih strojnicah, pa sem imel smolo. Dobil sem rafa. Če bi se bil takrat močno sklonil, bi bilo šlo. Dobil sem jo v trebuh in prs. Imel sem še toliko moči, da sem skočil čez oba komuniste. Ker je bila zunaj docela tema, nista streljala za mano, ampak me samo zasledovala. Kmalu sem se zgrudil in eden od njiju je rekel: »Daj mu strel v glavo.« Ker zaradi teme ni mogel najti glave, me je ustrelil v koleno. Naši so one kmalu pregnali, me pobrali in odpeljali v bolnišnico. Težko je šlo, pa je le šlo.«

Ko sva tako stala in se pogovarjala, je prišla mimo bolniška sestra, ki ga je oskrbovala. Spoštljivo jo je pozdravil in vprašala ga je, kako mu kaj je. Ko sta se poslovila, mi je rekel:

»Ne veste, kako lepo je zame skrbela. Reči moram, da v bolnišnici, ali kakor pravimo mi, v lazaretu, skrbno pazijo na ranjence.«

»Kaj pa sedaj,« sem ga vprašal.

»Malo trdo nogo imam, pa kaj zato. Od domobrancev pa ne grem. Mogoče že kam vtaknili. Najrajši bi šel k motorizaciji.«

»Kaj pa drugi,« sem ga vprašal.

»Ja, Janez je tudi ranjen. V dvajseti leži. Ob nogo je. Pa si ne dela prevelikih skrbi. Saj ga poznate.«

Takoj sem sklenil obiskati ga. To je bil od sile korajžen, iznajdljiv in bister fant. Presenečeno me je pozdravil in skoraj ni mogel verjeti, da sem prišel. Bil je že na konju in takoj je začel pripovedovati:

»Prav danes je preteklo pet mesecev, kar so me pripeljali. Kako se je že vse skupaj zgodilo? Oh, kolikokrat sem že pravil obiskovalcem zgodbo, kakršnih je doživelo, jih doživlja in jih bo še doživelo premnogo domobrancev, ki tam na Dolenjskem in Notranjskem bijejo razbojnike.«

Naša edinica je bila tedaj v strogi pripravljenosti. Ležali smo oblečeni in prisluskovali. Od juga so se slišali zamolkli poki min, ki so v enakomernih presledkih spremljali nabijanje težkih bred in lahkih zbrojev, ki so nekod zagrizeno tolkle v noč. Vmes je zdaj pa zdaj zavrisnila brzostrelka.

Trdno smo upali, da bomo šli napadeni postojanki na pomoč. Tisti, ki so imeli brzostrelke, so si polnili okvirje, strojničarji pa so pregledovali in mazali svoje »psičke«.

Pozno v noč smo zaspali, skoraj nejevoljni, nekateri so se začeli celo slatiči, češ, saj ne gremo nikamor.

Nisem še spal dve uri, ko nas prebudi službojuči častnik:

»Takoj vstanite, v petih minutah zbor z orožjem na hodniku!«

Od juga se je še vedno slišalo gurgljanje strojnic.

Na hodniku so nam razdelili še nekaj bomb in čelade, nato pa nam je vodnik spregovoril nekaj besed o disciplini ognja, dajal navodila deseterjem in že smo zapustili vojašnico ter se povzpeli na pripravljene avtomobile. Motorji so zabrnili, iz naših grl pa je sama od sebe privrela pesem. Priglasili smo zamolklo udarjajoče mine.

Blížili smo se napadeni vasi. Streljanje je skoraj prenehalo, le sem pa tja je bilo slišati kak rafa. Pričelo se je daniti. Nad vasjo se je dvigal dim. Kazalo je, kakor da bi gorela cerkev. Stopili smo z avtomobila, se vstopili v široko vrsto in tako prodirali proti vasi, vse brez strela. Zdelo se je, da so jo tolovaji z nastopajočim dnevom pobrali kakor po navadi.

Včasih smo se za nekaj minut ustavili. Na nosilih so prinesli dva ranjenca. Obraz enega je bil zalit z umazano krvjo. Težko je sopeh.

Na enem mestu so bili komunisti že vdrti čez žico na širini kakih 50 m. Tam je bila žična ograja potlačena. Tu čez smo jo udarili za bežičimi tolovaji. Trava, ki mi je segala do pasu, je bila na oni strani pomandrana in na mnogih mestih pobarvana s krvjo.

Aha, tu je imel tolovaj strojnico. Prazni tulci leže na kupu.

Bum!

Ko bi me kdo ujel za desno nogo v zanko, in že sem ležal v travi. V možganih se mi je zablikalo: mina! Bog ve, kje so moji udje. Hvala Bogu, roki sta celi, leva noga tudi, zraven pa kos desnega čevlja.

Na klice so se dvignili tovariši, ki jih je bil zračni pritisk položil v travo, in me dvignili. Stopalo je bilo razcefrano. Začutil sem strahovito žepo. Posebnih bolečin nisem občutil. Le kadar me je kdo stresel, sem mislil, da me bo pretrgalo na dvoje.

V vasi so mi prinesli žganja ter me naložili na avto, ki me je kmalu pripeljal do bolnišnice. Bolničarji so me naložili na nosila in me takoj odnesli na operacijsko mizo.

»Nogo ti bomo odrezali,« je dejal mlad zdravnik in mi obračal stopalo, ki je bilo ena sama krvava kepa.

»Kakor je božja volja,« sem vzdihnil in že mi je bolniška sestra zapila iglo v desnico. Vprašala me je, kako se počutim, pa ji je nisem mogel odgovoriti. Izgubil sem zavest.

Ko sem se zbudil, so bile moje prve besede: »Ali mi ne bodo odrezali noge?«

Rekli so mi, da je že vse v redu. Bolečin nisem čutil. Kar prijetno je bilo ležati na beli, snažni postelji. Ne vem od kod je priplavala pesem: »Oh, adijo, ljubca moja...«

V kotu je igral radio, po sobi se je domobrancev in se šalilo s sestrami. V sosedni sobi so peli: »Zato pa rečem jaz...«

Solze so mi stopile v oči, ko sem se spomnil preteklih let, veselih in brezskrbnih. Nič več ne bom hodil po planinah, nič več smučal, ne tega ne onega delal... Vsega tega je za vse življenje konec.

Pa je stopil k meni fant iz Dobropolj. To je moral biti junak, ta pogumni dečko!

Nogo ima odrezano visoko nad koleno, pa je vedno tako dobre volje in z neverjetnimi akrobacijami na berglah in s šalami ustvarja med ranjenci veselo ubranost, kateri sem se čudil.

»Fant, ti si dober, ker imaš še koleno. Še poznalo se ti ne bo, ko boš dobil protezo,« me je tolažil.

»Biti moraš dobre volje in pomisliti, da so drugi še vse večji reveži. Sicer pa, če si vojak, domobranec, si moral biti na take in še hujše stvari pripravljen. Fant, vedi, da nobena kaplja krvi ne gre v izgubo.«

Ta dobropoljski junak mi je vtil poguma. Da, dobre volje in poguma mi je treba, poleg tega mi pa še Bog daj milosti, da bom vse tegobe in težave z lahkoto in smeje prenašal.

Vprašal sem ga, kako in kje jo je on dobil. Takole mi je pripovedoval:

»Lepega aprilskega dne smo pri Otavah pri Kočevju zajeli in uničili tolovajski bataljon. Bil sem strojničar. Komaj sem vstal, da bi s svojo bredo zdrvel naprej, že me je zasklalo pod koleno. Omahnil sem. Pomolčnik mi je iztrgal strojnico in zdrvel naprej. Bog mu daj zdravje, korajžnemu fantu, ki mu je Bog vtil v trenutku pravo pamet, da se ni zamujal z menoj, ampak je naskočil v nevaren trenutku. Sam sem se zavlekel za kup kamenja, kjer sem bil varen.«

Takoj je bil pri meni bolničar, ki me je obvezal. Rana, hvala Bogu, ni bila nevarna. Dva tovariša sta me vodila v vas, kjer so me naložili na voz in me odpeljali v Kočevje.

Proti večeru me je začela rana silno boleti. Ponoči sem imel precej nad 99. Zjutraj so brezlično sporočili v Ljubljano, naj pride letalo pome. Čez kakih dve uri sem se že zibal v nepozabni vožnji preko Ribnice, Laš, Turjaka in že je »štorklja« varno pristala na letališču, kjer me je čakal bolniški avtomobil. Takoj so me položili na operacijsko mizo, mi dali injekcijo in že sem zaspal.

Čez dve uri sem se zbudil iz omotice. Ob postelji je stala sestra Marija in mi previdno ter obzirno povedala, da sem ob nogo. Skušala me je tolažiti.

»Oh, prava reč, da sem le še pri življenju,« sem ji še napol v omotici odvrnil. Imel sem namreč nevarno zastrupljenje in če ne bi bilo dobre »štorklje«, bi...«

...bi te morali pri pasu odrezati,« sem pristavil jaz.

Glasno se je zasmejal. Nato je odšel v drugo sobo, kjer so ga rabili pri duraku.

»Tudi mene je prinesla »štorklja« sem v Ljubljano,« se je oglasil droben, bled fant s tretje postelje na levi. Njegovo obličje je kazalo silne muke, ki jih je moral prenašati ta junak, doma iz velikološke okolice. V patroli blizu Dan je dobil strel v stegno. Kost je imel močno zdrobljeno. Ob prenašanju in prekladnju z nosil na avto, pa na letalo in spet na avto je hudo trpel. Precej mesecev je preležal nepremično v mavcu.

»Vidiš, pa se vse lepo prestane in pozabi,« je končal. »Kadar je priletela nad bolnišnico »štorklja«, sem se vedno s hvaležnostjo obrnil skozi okno in vzkliknil: »Glej, ta mi je rešila življenje!«

Levo v kotu je nepremično ležal domobranec, ki so ga prinesli malo pred menoj. Glavo je imel vso obvezano, le usta je imel prosta in nos se je prešerno smejal izza obveze. Poleg tega je imel na obeh rokah in nogah polno ran. Ob tolovajskem napadu na njegovo postojanko je padla nekaj metrov od njega debela mina. Težko je dihal. Kadar ga je kdo vprašal, kako mu je, je odgovoril:

»Taku, hali.«

To je vse, kar je spregovoril. Kasneje so mu odrezali nogo nad koleno, poleg tega pa je bil še ob desno oko.

V sobi je bil zelo glasen domobranec, ki je pravkar odhajal v ambulanto. Od vsakega posebej se je ginjeno poslavljalo. V šali si je tiščal robec pred obraz, smrkal in si brisal oči:

»Zbogom, setra, pa ne smete zameriti, če sem kaj preveč stokal,« se je opravičeval.

Od kod poznam ta obraz? Saj res! Lani septembra je v Zamoškem ravnal z malim minometom, edinim, ki smo ga imeli.

Revež je bil borec, ki je ležal na levi ob oknu. Imel je prestrelen mehur in čreva. Fant je bil vedno zelo žejen, kakor so navadno taki ranjenici. V nekaj dneh je zelo shujšal. V začetku je še nekam zdržal. Po kakem tednu se je zgodilo, da je trgal rožam liste in jih žvečel, da bi dobil kapljice vode. Po štirinajstih dneh ga je smrt rešila.

V kotu leži mož iz Notranjske. Ni domobranec. Meseca marca so ga komunisti mobilizirali. Maja so ga naglani v napad na Rakek. Bil je hudo ranjen v stegno. Ker se je bal, da bi ga »tovariši« kot hudo ranjenega ne ustrelili, se je zavlekel v grm in tam

Roko je treba vaditi, zakaj življenje je še dolgo...

počakal domobrancev, ki so kmalu nato naredili protinapad in tolovaje pregnali. Domobranci so ga spravili naprej v Ljubljano. Neizmerno je hvaležen, da so ga rešili.

Ležal sem že dober mesec, ko so na sosedno posteljo prinesli ranjenca iz višnjegorskega bataljona. Ko je bila napadena Križka vas je pomagal nositi strelivo za napadeno edinico. Komunisti so prišli v bližino 20 m in je dobil rafa iz strojnice, ki ga je vrgel v visoko žito. Tovariš ga je hudo ranjenega v obe nogi odvlekel za neko mejo. Ni veliko manjkalo, da niso komunisti obeh zajeli. Fant je izgubil precej krvi in so mu v bolnišnici komaj rešili življenje. Zrtvovati pa je moral levo nogo, desno ima močno zdrobljeno.

Ob peči leži mlad, črnolas dečko iz okolice Smarjete. Neverjetno tih je. Njegov obraz je docela otroški. Sestre mu pravijo le »moj mali«. Prestreljeno ima črevesje. Štirinajst dni je trpel silno. Hranili so ga umetno. Kako lepo se smehlja, kvečjemu malo stisne ustnice, kadar mu pri prevezovanju zamenjuje od krvi strnjene obveze. To povzroča ne majhne bolečine, kar sem sam poskusil. Zdravnik in sestre se njegovi potrpežljivosti ne morejo nadejati.

Nepozaben mi bo ostal v neki sobi v prvem nadstropju sedemnajstleten

Vsakdo, ki prinese žarek razvedrila, je dobrodošel.

junak. Voz, na katerem se je peljal z drugimi, vmes so bile tudi ženske, je zapeljal na mino. Vrglo ga je v velikem lohu pod cesto, kakih 20 m od kraja nesreče. Obležal je nezavesten in razbit, zlasti po nogah in spodnjem delu života. V bolnišnici so mu odrezali nogo prav pri vrhu. V drobovju in želodcu je imel polno peska in drobcev lesa. Sestra, ki ga je oskrbovala, mi je pravila, da tako pogumnega in v voljo božjo vdanega bolnika še ni imela. Nekaj ur pred smrtjo je prosil domobranskega bolničarja, naj namesto njega napiše pismo materi. V njem jo prosi, naj ne joka, čeprav bo umrl, pač pa naj moli zanj in druge trpeče Slovence. Sestro, ki je sedela zvečer pred smrtjo pri njemu in so ji prišle solze v oči, je smehtalje tolažil: »Nikar ne jokajte, saj se tudi jaz ne, čeprav bom umrl.« Ob desetih zvečer je mirno, vdan v božjo voljo za vedno zaspal.

Dragi fantič — junak, nikdar te ne bom pozabil!

Lep primer in dokaz trdoživosti naših fantov je borec, ki so ga prinesli nekaj dni za menoj. Bil je iz stiške skupine. Njegova četa je šla proti Čatežu. Na neki čistini obsuje vzpenjajočo se kolono toča krogel. Zaseda in to v moči brigade! Komaj se je vrgel na tla, ga je zapelo zadaj. Kaj se je zgodilo? Rafa mu je odnesel skoraj polovico sedala.

Sedaj leži tam v kotu, samo na trebuhu seveda. Kljub hudi rani je bil silno miren in ni niti med prevezovanjem črnil, celo popevko si je zažvižgal kakor v vojašnici, kadar je počival.

Ob tem našem ranjencu je glavni zdravnik dejal višjemu nemškemu častniku, ki je prišel obiskat ranjence, da

smo Slovenci neverjetno trdni mački in da tako odpornih ljudi še ni videl.

Iz novomeškega bataljona so pripeljali fanta, ki jo je dobil od mine pod Primskovim. Po glavi je bil ves opraskan in po prsih je imel polno drobcev. Bil je ob oko. Vsega skupaj si ni nič k sru gnal. Ves čas se je smejal in pripovedoval v šentjernejskem narečju: »Vš, bč, žal pa je le komunizem.« Po štiridesetih dneh je vstal kontrabant in raval po sobi kakor medved: Vso desno nogo je namreč imel v mavcu, levo pa močno obvezano. Nikoli ne bom pozabil kako mu je bilo hudo, ko ga je zalotila sestra in ga pošeno oštela.

Iz sosednje, večje sobe se sliši nepretrgoma vesel smeh ali pesem: »Dekleta poslušajte, ali pa »Pod rožnato planino«. V tej sobi ni tako hudo ranjenih, ali pa so nekateri že okrevali. Ti pomagajo sestrkam, če imajo preveč dela. Nosijo posodo, pomagajo pri prevezovanju, skrbijo pa tudi za zabavo ostalim trpinom, ki so privezani na posteljo.

Ko ranjenci namreč pretrpijo najhujše in »shodijo«, so zelo ubrani za vse vrste šal in zabav. V sobi nastane tako prijetna, nepozabna družina. Toda usojeno je, da se le-ta zlasti ob številnejšem dotoku novih ranjencev, ki zasedajo izpraznjene postelje, kmalu razbije. Eni gredo v ambulanto, drugi v edinico. Nam, ki še ostanemo je žal za odšliimi tovariši, ki so se v bolnišnici izkazali za fante in pol tu, v bolečinah, ni mesta za laž, zahrbit

Vrata iz bolnišnice so se odprla — glejmo, da se tem, ki so se zrtvovali za nas, ne bodo zaprla vrata v življenje.

Drama pri Slovencih

zadnjih številkah gledališkega lista je dramaturg ljubljanskega gledališča profesor Janko Moder napisal nekaj misli o izvirni slovenski dramatik.

Sicer res pričnja z žal prerisano trditvijo, da »je zanimivo, da ljudje najraje in najlaže govorimo o stvarih, ki jih komaj ali le približno poznamo, in tako tudi o slovenski dramati, vendar s tem brskone ni mislil nikomur izbiti orožja iz rok, saj drugate ne bi bil ob sklepu napisal, da je ta članek napisan izključno zato, da bi pobudil nasvete, ugovore in dopolnila.

Zdi se mi, da bi vsaj nekaj pripomogli k razjasnitvi problema tudi tisti, »ki niso poklicani«. Sicer pa še vedno velja: »Non quis, sed quid!«

Leta 1910, je v Času dr. Robida napisal v članku »Zakaj se pri Slovencih drama ne more razviti« naslednje: »Če pogledamo zaklad domačih izvirnih in tehnično zrelih dramatičnih proizvodov, moramo priznati, da imamo toliko kot nič!«

Od takrat smo Slovenci prav gotovo dosegli nivo domače dramatike, a vendar moramo priznati, da smo v tej literarni verziji najbolj zadaj.

Zakaj? Morda je res, kar pravi isti pisec, da zato, »ker so dramska dela vrhunec pesniškega genija: spajajo v sebi liriko, epiko, prozo in verz«.

Torej smo daleč za drugimi, ker nam manjka zmožnosti piscev? Dramaturg Moder pa pravi, da je »naše toliko opevano zamudništvo nujna posledica zunanjih okoliščin, ne pa naše miselnosti in premajhne tvorčnosti. Dvomim, če bi kateri koli drug narod v podobnih političnih in gospodarskih razmerah dosegel vsaj toliko.

Prav gotovo bo največje resnice še v tem, kar že od nekdaj poudarjajo vsi pisci o slovenski dramatik, da namreč »Kranjcem drama ne leži, da po svoji dušenosti, notranji zgradbi nismo za dramo, ki zahteva ostre, krepke znatjaje, s katerimi more priti do nasprotij in boja. Mi smo liriki.

Sedaj, kaj? Spremeniti narodovo dušo, uvajati prisilne reforme? Tega ni mogoče storiti. Edino čas nas more spremeniti, pa še to nikoli ne iz ene skrajnosti do druge. Gustave le Bon pravi: »Narava je večših radikalna, toda nikdar tako, kakor to mi razumemo. Z ozirom na to je manjša velikih reform nekaj nesrečnejšega za narod, pa naj se reforme v teoriji zdijo še tako izvrstne. Koristne so bile, če bi bilo moči na mah spremeniti narodovo dušo. To pa naredi edino čas.«

Vprašanje je, če je to res tako velik razlog tudi danes, ko je pojmovanje o dramati precej drugače kakor nekoč. Če ta razlog v vsakem primeru drži, ali ni potem škoda, da sploh še kdo izgublja silo za take poskuse, saj »iz svoje kože nihče ne more«. Mislim, da bi le naši neko pot, saj niti nečemo, da bi ustvarjali shakespeare filozofe, niti ibsenovske strahove, niti schillerjanske zgodovinske junake.

Če je nekoč zadnja stopnja v razvoju dramatike v »théâtre libre« označil med drugim takole: »...dramam ni treba dejanja, pač pa jim ne sme manjkati duševnega slikanja«, mislim, da nam je odprto dovolj široko področje. Ni važno, kako bodo naši junaki reagirali na življenjske probleme — prav gotovo drugače kakor severnjaki — glavno je, da bodo pristno zaživeli pred nami.

Nekoč sem nekje bral: »Narod mora biti kulturno, politično in zgodovinsko na višku, da pride za literaturo čas, ki se sme imenovati »zlata doba« tistega slovenstva.

Take trditve zatrdno jemljejo vso voljo do dela. Politično na višku!

Kar se zgodovinskega viška tiče, doslej nismo imeli take zgodovine, da bi bili njeni junaki zastopniki narodovega tipa. Naš narod doživlja večjo in tragičnejšo usodo kakor marsikateri drugi, toda to ni za ostali svet »zgodovina«. Zgodovinske drame v takem smislu, kakor jo imajo Nemci s Schillerjem ali pa Angleži s Shakespeareom (Malborough je dejal: »Jaz poznam angleško zgodovino samo toliko, kolikor jo poznam iz Shakespeara!«), take zgodovinske drame Slovenci nikoli ne bomo imeli.

Vendar pa je nova doba prinesla s seboj toliko novih misli, problemov, spremenila narodovo dušo, tako da moremo pričakovati resničnega novega zagona in vzpona. Z omenjeni Le Bon je napisal v »Psiholoških zakonih za razvoj narodov« dobesedno tako: »Po uspehih delih v umetnosti pride dekadencia. Ta doba traja tako dolgo, dokler ne prinese kakšna politična revolucija, invazija, sprejetje novih verskih nazorov v umetnost novih elementov.«

Današnja doba, ko se maje svet v težajih, je prav gotovo ena takih, ki prinaša s seboj »novih elementov«.

Nekateri toliko poudarjajo, da zato nimamo drame, ker smo kmečki narod in če ne oče, je pa ded prav gotovo se hodil za plugom. S tem se nismo problemu niti najmanj približali. Nastane samo vprašanje: zakaj nimamo vsaj kmečke drame? Motilova torej ni razlog. Cankar je pokazal pot. Naše provincialno, meščansko, socialno, zlasti pa politično življenje se je prav gotovo že toliko razmahnilo, da je možno z njim in na njem zidati. Že zgolj v našem političnem življenju bi bilo mnogo podlage za satiro... (Dekker — Multatuli je sicer res napisal: »Prekleto, da mora solzo, če naj jo ljudje razumejo, spremljati rezanje!« Toda je že tako...)

Največji del krivde je v tem: manjka nam volje, da bi dobili slovensko dramo. Volje ni niti pri ustvarjalcih, niti pri javnosti. Pisati o tem, kako bi bilo, če bi imeli domačo dramo, je dosti premalo. Zlasti bi bilo treba dramatikom študirati. Kdor je pesnik po duši, bi lahko napisal

Debenjakov „Sv. Nikolaj“ za ljubljansko stolnico

Za letošnji praznik sv. Nikolaja bo v ljubljanski stolnici blagoslovljena nova oltarna podoba njenega patrona, ki jo je naslikal akad. slikar Riko Debenjak.

Prav je, da je ob enem s prenovitvenimi deli v stolnici (umitje fresk, Marijin oltar) dobil tudi veliki oltar novo sliko, saj dosedanja, delo slikarja Matevža Langusa, v bogati baročni arhitekturi in razgibanem življenju G. Quagliavij fresk ni polnovredno živela ne po svoji kompozicijski ne po barvni plati; zlasti jo je preglušala novejša, baročnemu miljeju prostora neustrezajoče slikano okno s podobo Srca Jezusovega nad njo.

Priznati moramo, da je imelo cerkveno vodstvo pri izbiri slikarja za novo podobo srečno roko. R. Debenjak, ki je pred meseci s silno natančnostjo, vestnostjo in ljubeznijo preslikal milostno podobo brezjanske Marije, je zdaj s sv. Nikolajem dokazal, da je kos tudi monumentalnim nabožnim kompozicijam. — Sicer obsega njegovo delo že več religioznih podob (naj omenim le »Goriško Marijo« ali »Zalostno Mater božjo« v kapeli v Zeleni jami), toda to se zraslo bolj iz intimnega, osebnega doživljanja in niso bile v prvi vrsti namenjene cerkvenemu občestvu. Sv. Nikolaj je prvo veliko Debenjakovo cerkveno delo, zraslo iz solidnih likovnih in slikarsko tehničnih predpogojev njegovega dosedanjega umetniškega ustvarjanja. Baročni prostorni okvir je zahteval pač tudi svoje, saj je prav barok ustvaril najvišjo sintezo vseh treh likovnih umetnosti: arhitekture, kiparstva in slikarstva. Bilo je tako rekoč nujno, da se je slikar prilagodil zahtevam življenja baročnega prostora ter ustvaril podobo, ki te enostnosti ne bo rušila, saj sama živi prav iz baročne, zlasti tintoletovske in elgrecovske dediščine.

Celotna slika (katere srednji detalj prinašamo v reprodukciji) meri v dolžino 3,95 m, v širino pa 2,25 m, torej za današnjega slikarja dokaj nenavadna, kar nerodna, ozka slikarska plošev, ki pa jo je slikar polnovredno obvladal. Zamislil si je svetnika (podobno kot Tintoretto za silko v velikem oltarju kapiteljske cerkve v Novem mestu) prav v trenutku dvigvanja v nebo. Na masivnem, hrbtnem,

le tu pa tam lahno ožarjenem oblaku stoji sv. Nikolaj, kakor sproščen zemeljske teže, z iztegnjeno desno in v kolenu skrčeno levo nogo. Zdi se, da ga je pravkar nebeška luč, lijoča od Sv. Duha, ki se spušča v podobi goloba iz nebes, tako prevzela, da se je nagnil močno nazaj ter dvignil desnico kakor v radosten objem. Obleden je v belo albo, okrašeno spodaj in na rokavih z velikimi, bogatimi čipkami, okoli vratu ima svileni stol, zlat brokatni plašč z vinsko rdečo podlogo pa mu kakor težko krilo plahuta ob ramenih. Levica mu drži knjigo in na njej tri jabolka — svetnikov atribut. Vsa postava, zlasti pa bradati obraz, diha nekaj asketskega, bizantinskega resnega. To ni toliko beneški starčevski tip, temveč mnogo bolj španski, elgrecoviski. Nad glavo mu plavata dva putta (tipični Debenjakovi otroški figurici), držeča oljčno vejico ter škofovske insignije: mitro in pastore; desni angelček je podan v drzni skrajšavi. Ob levi nogi pa lebde v oblaku še tri angelske glave. V desnem kotu spodaj pa se med pretiranim oblakom odpira globok pogled na silueto Ljubljanskega gradu in stolnico pod njim; snop svetlobe sije nanjo še izpod oblaka kot žarek milosti, ki jo razliva svetnik na Ljubljano.

Kompozicijsko je podoba produkt Debenjakovega študija baročnih mojstrov, vendar pa samostojna ustvaritev; dve sekajoči se diagonalni — prva: desna noga sv. Nikolaja, preko kolena, boka, prsi in glave do mitre in angelskega krila zgoraj na desni; — druga: Sv. Duh in od njega izhajajoča svetloba, ki ji povzema smer svetnikova desnica, čez prsi na knjigo in jabolka ter po robu oblaka do Ljubljane v desnem kotu spodaj. Omilja pa to strogo na diagonalni oprto kompozicijo predvsem skoraj vodoravno, vendarle v globino vodeča škofovska palica in angelca ob njej.

Slikarsko tehnično pa pomeni podoba novo pot, do katere je prišel Debenjak zadnjič čas zlasti po eksperimentalnem študiju impresionističnega podajanja krajine in tihožitja. Nekdanjo gladko potezo čopiča (»Goriška Marija«) je zamenjala zdaj kreпка, pastozna, ki se uveljavlja zlasti na svetlobno risanih mestih. Barve

same so izrečno sveže, da vzbujajo vtis slikanja a prima. Naravnost virtuozno je zadel slihar srebrno-zlatenkast ton mitre in škofovskih šolnov, kar je dosegel s preprostim sredstvom: čez siv osnovni ton široko povlečena bela barva, kar vzbuja občutek surove svile.

Problem zase pomeni svetloba, ki je na naši sliki v glavnem nosilka prostorskega občutja. Izhajajoča od goloba Sv. Duha pada s svojim glavnim snopom na oblake za svetnikovim hrbtom, le tu pa tam se pobješe na figuri sami: na glavi, na desnici, na vogalu knjige, močno na levem kolenu, ob desni nogi, na angelskih glavah, ob nogah in zadnjikrat v siju nad Ljubljano. Tako si je slikar ustvaril izredno učinkovit svetlobni svet, ki z močnimi, vendar še ne pretiranimi kontrasti luči in sence oblikuje plastičnost in globinsko razmerje figur, obenem pa vzbuja videz opojne vizionarnosti.

S svojim »Sv. Nikolajem« se je Debenjak pridružil ne samo našim sodobnim najboljšim religioznim slikarjem, ampak tudi našim baročnim mojstrom, saj črpa prav za prav iz istega vira kot oni — iz barvnega optične iluzije, razgibanega, dinamičnega liričnega podajanja dogodka, vezanega po diametralni kompoziciji, predvsem pa iz globokega religioznega občutja, ki je predpogoj dobre nabožne podobe.

„Življenje je lepo...“ v dramskem gledališču

Drama je znova uvretila v svoj letošnji spored repertora Acharidovo komedijo »Življenje je lepo«. To komedijo so v Drami uprizorili že l. 1929-30 v Šestovi režiji. Če pomislimo, koliko izvirnih slovenskih del, ki so nam po svoji zamisli mnogo bližja, še čaka na uprizoritev, potem se nam zopetna uprizoritev te komedije ne zdi povsem utemeljena. Že nešteto krat je bilo poudarjeno, da je naloga našega gledališča, da nam iz tujega slovstva posreduje le umetniško neoporečna dela, v vsem ostalem pa mora dati prednost domačim pisateljem. Res je, da se nam letos glede tega ni treba pritoževati, ker ima Drama na sporedu precej domače dramske literature, vendar se zdi potrebno, da ob tej uprizoritvi to znova zapišemo.

Riko Debenjak: Sv. Nikolaj (izrez).

pesem, celo dobro pesem, ne da bi imel kaj literarno-teorijskega znanja. Kdor bi tako hotel napisati dobro dramo, bi moral biti genij. Takih ljudi pri nas ni.

Veliko greši tako: Profesorje razlage dramske teorije so borte; o Edipu ve študent na koncu leta le to, da je oče ubil in se z materjo poročil, drugega nič, in to kljub vsemu risanju dejanja, zapletljive in zaviralnih momentov. Malo je dobil dijak, če ni dobil veselja do spoznavanja drama. Tako se zgodi, da kdo pozna približno zgodbo drame in hodi desetletja v gledališče, ne da bi primerjal posamezne drame med seboj in njihove odlike v zgradbi. Nekateri — ne vem, kako bi dejal: žal ali heala Bogu — uživajo samo ob besedi, samo ob igri, ob ideji sami.

Profesorji naj bi dijake pripravljali na dijaške predstave, ki naj bi jih vodilo gledališče zopet vpetjalo (vsaj pri klasičnih delih). Tako se skoraj ne bi moglo zgoditi, kakor se je že: da je namreč neko po desettletnem življenju v Ljubljani po končani srednji šoli prvi stopil v gledališče in gledal (človeku se

že skoraj upira napisati) toliko obrekovan: »Ognjenik«. Če bi bil človek hudomušen, bi dejal, da je to snov za tragedijo... — Tudi če ne bi bilo vidnega uspeha, samo pomislimo, koliko kdaj živujemo za druge, podobne namene, in to prav tako mnogokrat — brez uspeha.

Drugi — in ne najmanj važni razlog, da nikamor ne pridemo (in ta je še najteže rešljivo), je vprašanje odnosov med mladimi dramatikami in gledališčem samim. Težko je to vprašanje zato, ker se ga ne da rešiti z neko fiksno odločbo, uredbo. Mlad dramatik bi rad videl svoje delo na odru — vsakdo piše, slika, poje zato, da kdo drug bere, vidi, posluša — Drama pa zopet ne more postaviti na oder vsakega začetniškega dela. Problem je res važen: mlad pesnik lahko že v prvih letih sodeluje in vidi svoje delo objavljeno v mladinskem listu, pozneje dijaškem, kjer ima mentorja, dokler se morda ne povzpne do preih literarnih revij. Mlad glasbenik, godbenik, pevec igra ali poje na produkcijah in more opazovati svoj napredek. Mlad slikar lahko razstavlja; če ne javno — liste razstave po izložbah

so seveda spet poglavje zase — pa doma. Danes zalagajo dela tudi našim najmlajšim ustvarjalcem. Mlad dramatik pa nima vedno zmožnosti ali možnosti, da bi mogel organizirati svojo gledališko družino, če mu Drama ne bi hotela uprizoriti dela, in tako videti igro, kar bi mu gotovo bilo največje plačilo, šola in pobuda za nadaljnje delo.

Morda je merilo vodstva pri izbiri res kdaj preostro in včasih igrajo brčkone tudi druge okoliščine zanimivo vlogo (kako bi sicer bilo možno, da odklonjeno delo po starih letih le pride na oder?). Človek, ki bi vztrajal na zahtevi, da ne sme izvirno delo biti slabše od tega, kar že imamo v domači dramatik, ne bo uspel s zahtev. Potem je bolje, da igramo kar same prevode. Saj nazadnje to ne bi bilo niti najslabše, toda potem je pač treba nehati z debato o domači dramatik. Kolikor mora človek vedeti v svoji skromnosti, se zdi, da Hamlet ni bilo preo Shakespeareovo delo... Nikdar pa ne bi smeli popustiti tako daleč, da bi spravili na oder od izvirne drame slabše tuje delo.

Vodstvo gledališča bi tudi samo mo-

O vsebini komedije podrobneje ne bomo razpravljali. To je dete tako imenovane franc. »dramatične tvornice«, katere utemeljitelj je bil Scribe. Plodovi te tvornice ne odkrivajo novih svetov in so brez globoke filozofije ali psihologije, a tehnično spretno izdelani. Njihovo težje ni v dejanju, marveč v finem, spretno izpeljanem dialogu. Značaji oseb so brez posebnega notranjega razvoja in so bolj tipične podobe. Pisatelj nikjer ne prodre globlje v človeško dušo, temveč nam daje povsod le golo ugotovitev, ki ji človek brez pomisleka verjame. Tako komedije se gledajo z zanimanjem, manjka jim pa umetniške in psihološke globine. Pisatelj preseneti gledalca z duhovitostjo in pisana množica vsakovrstnih tipov (našemu čustvovanju sicer povsem tuja) priklene nase gledalčovo zanimanje.

Kakor pred leti je tudi letos zrežiral komedijo o. Šest, ki je poskrbel za primeren tempo igre in dialogov. Bodimo odkriti, Šest je pravi mojster v režiranju francoskih komedij. Osrednjo moško vlogo je podal g. Jan, ki je v govorici, mirni in maski povsem ustrezen značaju vloge. Tudi vsi ostali sodelujoči so se uspešno vključili v celoto in se potrudili, da nam dajo podobno predstavo. Posebej bi bilo še omeniti Severja, ki je zopet ustvaril močan lik in V. Juvanovo, ki se nam je predstavljal v povsem novi luči. Pujljevo, ki stavlja v našem gledališču monopol za služkinje, pa si želimo videti v kakšni večji, njenim izrazitim močnem primerni vlogi.

PRIPOMBE

»KDO JE, KDO NI...«

Pred kratkim smo brali:

»Tako je pri nas veljal za katoliškega pisatelja domala vsakdo, ki je pisal ime Bog z veliko začetnico... Katoliški pisatelj namreč ni že vsak, ki piše knjige in hodi ob nedeljah v cerkev. Tudi ne drži, da je katoliški pisatelj že tisti, ki pošilja svoje junake ob nedeljah v cerkev. Prav tako še ni katoliški pisatelj, kdor zna pestro popisovati cerkveno bogoslužje, pa mu je vsa vera le lep, prazničen narodni običaj. Kaj šele da bi veljal za katoliškega pisatelja že oni, ki je kdaj priobčil v katoliški reviji...«

Ob teh odločnih ugotovitvah bi zdaj vendar že radi zvedeli, kdo je pri nas katoliški pisatelj. Zatrno pa drži, da ni katoliški pisatelj tisti, ki samo ugotavlja, kdo to ni, kdo ne more in kdo ne sme biti, namesto da bi vendarle že sam prijel za pero in nam za vzgled ustvaril veliko in pravo katoliško umetnino. Prvi pogoj za vsako pravo in močno umetnost je ne kritika in ideološko razpravljanje, temveč dejansko in umetniško ustvarjanje. Za to pa je treba imeti več daru, zavesti, vere, poguma, volje do dela in do trpljenja kakor pa za kritiko.

URADNO PROIZVAJANJE

»Kdo je delavec za proizvodnjo drv...« »Nagrade proizvajalcem mleka...« »Proizvajalci so opere...« »Proizvajalci poljskih pridelkov...«

Proizvajalec drv je gozd, ne delavec proizvajalec mleka je krava, ne kmet — kdo bo dobil nagrado? — proizvajalec poljskih pridelkov je zemlja, ne kdo drugi...

Pač pa je slovenski uradnik tisti, ki »proizvaja« akte v taki grozotni službeni slovenščini, pa se nikoli ne vpraša, če morda njegovi akti ne govorijo — neumnosti...

Slovenčev koledar

bo gotovo ena najbolj pestrih knjig letošnjega leta v lepi zunanji opremi slikarja Trsarja. Leposlovje, praktični nasveti in članki, vse je dobro izbrano in prečtano. Koledar bo rešil prava ljudska knjiga, ki z vsako stranjo človeka obogati in mu razširi obzorje. Segajte po »Slovenčevem koledarju«, ki bo v kratkem času izšel.

bo posvetiti več pažnje dramatikom. Morda bi resnim ljudem mogel biti omogočen dostop k režijam klasičnih del, in to pri naših najboljših režiserjih. Resni ljudje, ki bi prišli tu v poštev, bi prav gotovo pri vodstvu našli vse razumevanje.

Z nagradnimi razpisi, kakor večkrat kdo predlaga, si brčkone ne bi dosti pomagali. Sprejemljivost bi bila misel o nekaki tašni Cankarjevi nagradi, ki bi bila podeljena vsako leto. Časno nagradeno delo bi vsako leto odprlo novo sezono. Če se kdo boji, da pri naši produkciji nobeno delo ne bi doseglo vsaj skrajne zahtevane meje, ga nihče ne more prisiliti, da jo tisto leto podeli.

Namen vsega tega dela ni ustvarjanje talentov — nezmožnost tega je skeptikom najljubše izhodišče pri obravnavanju takih vprašanj — namen tega dela je odkrivanje talentov. Nekoč mora in kakor je dramaturg Moder povedal: neumestno je valiti krivdo za današnje slaba delo obroditi sad.

nje slovenske dramatike drug na drugega: avtorji, vodstvo in občinstvo — vsi trije imajo besedo in — odgovornost.